

Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
MELCHIORJA WATHELETA,
predstavljeni 16. novembra 2017¹

Zadeva C-560/16

E.ON Czech Holding AG
proti
Michaelu Dědouchu,
Petru Streitbergu,
Pavlu Sudi

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe,
ki ga je vložilo Nejvyšší soud (vrhovno sodišče, Češka republika))

„Predhodno odločanje – Uredba (ES) št. 44/2001 – Sodna pristojnost v civilnih in gospodarskih zadevah – Izključna pristojnost – Člen 22, točka 2 – Veljavnost sklepov organov družb ali pravnih oseb s sedežem na ozemlju države članice – Izključna pristojnost sodišč te države članice – Sklep skupščine delničarjev družbe o obveznem prenosu vrednostnih papirjev manjšinskih delničarjev te družbe na njenega večinskega delničarja in določitvi zneska odpravnine, ki jim jo mora plačati navedeni večinski delničar – Sodni postopek za preizkus primernosti te odpravnine“

I. Uvod

1. Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki je v sodno tajništvo Sodišča prispel 4. novembra 2016, se nanaša na razlago člena 22, točka 2, Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah.²

2. Ta predlog je bil vložen v okviru spora med družbo E.ON Czech Holding AG (v nadaljevanju: E.ON) ter Michaelom Dědouchom, Petrom Streitbergom in Pavlom Sudo (v nadaljevanju: M. Dědouch in drugi) glede preizkusa primernosti odpravnine, ki jo je morala družba E.ON. v okviru postopka iztisa (*squeeze out*) izplačati M. Dědouchu in drugim zaradi obveznega prenosa vrednostnih papirjev, ki so jih imeli v družbi Jihočeská plynárenská.

II. Pravni okvir

A. Pravo Unije

3. V skladu s členom 2(1) Uredbe št. 44/2001 so „[o]b upoštevanju določb te uredbe [...] osebe s stalnim prebivališčem v državi članici ne glede na njihovo državljanstvo tožene pred sodišči te države članice“.

¹ Jezik izvirnika: francoščina.

² UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42.

4. Člen 5 navedene uredbe določa:

„Oseba s stalnim prebivališčem v državi članici je lahko tožena v drugi državi članici:

1. (a) v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji pred sodiščem v kraju izpolnitve zadevne obveznosti;
- (b) za namene te določbe in razen, če ni drugače dogovorjeno, je kraj izpolnitve zadevne obveznosti:
 - v primeru prodaje blaga kraj v državi članici, kamor je bilo v skladu s pogodbo blago dostavljeno ali bi moralo biti dostavljeno,
 - v primeru opravljanja storitev kraj v državi članici, kjer so bile v skladu s pogodbo storitve opravljene ali bi morale biti opravljene;
- (c) če se ne uporabi pododstavek (b), potem se uporabi pododstavek (a);

[...]

3. v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti pred sodišči kraja, kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek;

[...]“

5. V skladu s členom 6, točka 1, Uredbe št. 44/2001 je lahko oseba s stalnim prebivališčem v državi članici tožena, „če je ena od več toženih oseb, tudi pred sodiščem kraja, kjer ima ena od njih stalno prebivališče, če so tožbeni zahtevki med seboj tako tesno povezani, da jih je smotrno obravnavati in o njih odločati skupaj, da bi se s tem izognili tveganju nezdržljivosti sodnih odločb, ki bi lahko bile posledica ločenih postopkov“.

6. Člen 22 Uredbe št. 44/2001 določa:

„Izključno pristojna so naslednja sodišča, in to ne glede na stalno prebivališče:

[...]

2. v postopkih, predmet katerih je veljavnost ustanovitve, ničnost ali prenehanje gospodarskih družb ali drugih pravnih oseb ali združenj fizičnih ali pravnih oseb, ali veljavnost odločitev njihovih organov, sodišča držav članic, v katerih ima gospodarska družba, pravna oseba ali združenje svoje stalno prebivališče. Za ugotovitev tega stalnega prebivališča sodišče uporabi svoja pravila mednarodnega zasebnega prava;

[...]“

B. Češko pravo

7. Člen 183i zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (zakon št. 513/1991 o trgovinskem zakoniku) v različici, ki se uporablja za spor o glavni stvari (v nadaljevanju: češki trgovinski zakonik), določa:

„1. Oseba, ki ima v lasti udeležbene vrednostne papirje v družbi, (a) katerih skupna nominalna vrednost predstavlja vsaj 90 % osnovnega kapitala navedene družbe, ali (b) ki nadomeščajo udeležbene vrednostne papirje, katerih skupna nominalna vrednost znaša vsaj 90 % osnovnega kapitala navedene družbe, ali (c) ki pomenijo vsaj 90 % glasovalnih pravic v družbi (v nadaljevanju: večinski delničar), ima pravico, da od upravnega odbora zahteva sklic skupščine delničarjev, na kateri se sprejme odločitev o prenosu vseh drugih udeležbenih vrednostnih papirjev zadevne družbe na to osebo.

[...]

3. Sklep skupščine delničarjev vključuje opredelitev večinskega delničarja, podatke, ki dokazujejo, da je navedeni delničar večinski delničar, in znesek odpravnine [...], ter rok, v katerem je treba zadevno odpravnino plačati.“

8. Člen 183k češkega trgovinskega zakonika določa:

„1. Lastniki udeležbenih vrednostnih papirjev lahko [...] od sodišča zahtevajo preizkus primernosti odpravnine; [...]

[...]

3. Odločba sodišča o dodelitvi pravice do drugačnega zneska odpravnine je za večinskega delničarja in družbo zavezujoča v zvezi s podlago dodeljene pravice ter zavezuje tudi druge lastnike udeležbenih vrednostnih papirjev. [...]

4. Zaradi ugotovitve, da odpravnina ne pomeni primerne odpravnine, sklep skupščine delničarjev, sprejet na podlagi člena 183i(1), ne postane neveljaven.

5. Na ugotovitev, da odpravnina ne pomeni primerne odpravnine, se ni mogoče opirati kot na podlago, na kateri se v skladu s členom 131 zahteva razglasitev neveljavnosti sklepa, sprejetega na skupščini delničarjev.“

III. Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

9. Skupščina delničarjev delniške družbe češkega prava Jihočeská plynárenská s sedežem v Čeških Budějovicah (Češka republika) je s sklepom z dne 8. decembra 2006 odločila o obveznem prenosu vseh udeležbenih vrednostnih papirjev v tej družbi na njenega večinskega delničarja, družbo E.ON s sedežem v Münchnu (Nemčija).

10. V tem sklepu je bil naveden znesek odpravnine, ki jo je morala ta družba zaradi tega prenosa plačati manjšinskim delničarjem.

11. M. Dědouch in drugi so s tožbo, ki so jo zoper družbi Jihočeská plynárenská in E.ON 26. januarja 2007 vložili pri Krajský soud v Českých Budějovicích (okrožno sodišče v Čeških Budějovicah, Češka republika), predlagali preizkus primernosti navedene odpravnine.

12. Družba E.ON je v tem postopku vložila ugovor nepristojnosti čeških sodišč, pri čemer je trdila, da so glede na kraj njenega sedeža mednarodno pristojna samo nemška sodišča.

13. Krajský soud v Českých Budějovicích (okrožno sodišče v Čeških Budějovicah) je s sklepom z dne 26. avgusta 2009 ta ugovor zavrnilo z obrazložitvijo, da so na podlagi člena 6(1) Uredbe št. 44/2001 za odločanje o tožbi, ki so jo vložili M. Dédouch in drugi, pristojna češka sodišča.

14. Družba E.ON se je zoper to odločitev pritožila pri Vrchní soud v Praze (višje sodišče v Pragi, Češka republika), ki je s sklepom z dne 22. junija 2010 razsodilo, da spor, ki mu je bil predložen, spada v okvir člena 22, točka 2, navedene uredbe in da so glede na sedež družbe Jihočeská plynárenská mednarodno pristojna češka sodišča.

15. Ústavní soud (ustavno sodišče, Češka republika) je v postopku na podlagi pritožbe, ki jo je pri njem vložila družba E.ON, s sodbo z dne 11. septembra 2012 ta sklep razveljavilo in zadevo vrnilo v razsojanje Vrchní soud v Praze (višje sodišče v Pragi).

16. Vrchní soud v Praze (višje sodišče v Pragi) je s sklepom z dne 2. maja 2014 ugotovilo pristojnost čeških sodišč na podlagi člena 5, točka 1(a), Uredbe št. 44/2001.

17. Družba E.ON je zoper ta sklep vložila pritožbo pri predložitvenem sodišču.

18. V teh okoliščinah je Nejvyšší soud (vrhovno sodišče, Češka republika) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

- „1. Ali je treba člen 22(2) Uredbe [št. 44/2001] razlagati tako, da zajema tudi postopek za preizkus primernosti odpravnine, ki jo mora večinski delničar kot protivrednost za udeležbene vrednostne papirje zagotoviti prejšnjim lastnikom udeležbenih vrednostnih papirjev, ki so bili nanj preneseni na podlagi sklepa, sprejetega na skupščini delničarjev delniške družbe, o obveznem prenosu drugih udeležbenih vrednostnih papirjev na navedenega večinskega delničarja (kar se sicer imenuje ‚iztis‘ (squeeze out)), pri čemer je v sklepu, sprejetem na skupščini delničarjev delniške družbe, določen znesek primerne odpravnine in pri čemer obstaja odločba sodišča, s katero je bila dodeljena pravica do drugačnega zneska odpravnine, ki je za večinskega delničarja in družbo zavezujoča v zvezi s podlago dodeljene pravice ter velja tudi v zvezi z drugimi lastniki udeležbenih vrednostnih papirjev?
2. Če je odgovor na prejšnje vprašanje nikalen, ali je treba člen 5, [točka 1](a), Uredbe [št. 44/2001] razlagati tako, da zajema tudi postopek za preizkus primernosti odpravnine, opisan v prejšnjem vprašanju?
3. Če je odgovor na obe prejšnji vprašanji nikalen, ali je treba člen 5, [točka 3] Uredbe [št. 44/2001] razlagati tako, da zajema tudi postopek za preizkus odpravnine, opisan v prvem vprašanju?“

IV. Postopek pred Sodiščem

19. M. Dédouch in drugi, družba E.ON, češka vlada in Evropska komisija so predložili pisna stališča. Ker ni bil vložen obrazloženi predlog, naj se opravi obravnava, in ker je Sodišče menilo, da ima dovolj informacij, je bilo odločeno, da obravnave ne bo.

V. Analiza

20. Predložitveno sodišče z vprašanji za predhodno odločanje v bistvu sprašuje, ali je tožba glede primernosti odpravnine, ki jo bo moral večinski delničar plačati za delnico manjšinskim delničarjem iste družbe v postopku iztisa (squeeze out), v izključni pristojnosti sodišč v kraju sedeža družbe (člen 22, točka 2, Uredbe št. 44/2001) ali v posebni pristojnosti sodišč v kraju, kjer je bila izvršena ali mora biti izvršena pogodbeni obveznost, ki je podlaga za zahtevek (člen 5, točka 1(a), Uredbe št. 44/2001), ali pa v posebni pristojnosti sodišč v kraju, kjer je nastal ali bi lahko nastal škodni dogodek (člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001).

21. V tem predlogu za sprejetje predhodne odločbe se kaže strukturna težava Uredbe št. 44/2001 (ki ostaja tudi s sprejetjem Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah³), in sicer neobstoj podlage za pristojnost pri reševanju notranjih sporov v družbah, kot so spori med delničarji, med delničarji in vodstvom ali med družbo in njenim vodstvom.⁴

22. Člen 22, točka 2, Uredbe št. 44/2001 namreč zadeva samo vprašanja „veljavnost[i] ustanovitve, ničnost[i] ali prenehanj[a] gospodarskih družb [...] ali veljavnost[i] odločitev njihovih organov“. Vendar spori na področju prava družb ne vključujejo nujno vprašanja veljavnosti odločitve organov družbe, še manj pa veljavnosti, ničnosti ali prenehanja družbe. Tako je tudi v obravnavani zadevi, v kateri se v sporu o glavni stvari v skladu s členom 183k(4) češkega trgovinskega zakonika ne prereka veljavnost sklepa skupščine delničarjev o iztisu manjšinskih delničarjev, ampak samo znesek odpravnine, ki jim jo bo moral večinski delničar plačati za pridobitev njihovih vrednostnih papirjev.

23. Težava zaradi neobstoja podlage za pristojnost v tovrstnih sporih je še toliko bolj zapletena, ker je določbe člena 5, točki 1 in 3, težko uporabiti v sporu o glavni stvari, saj iztis manjšinskih delničarjev in odpravnina, določena s sklepom skupščine delničarjev, nista niti pogodbeno razmerje, niti delikt, niti kvazidelikt.

24. Na eni strani ne gre za to, „da je ena stranka v razmerju do druge svobodno prevzela neko zavezo“,⁵ kar bi povzročilo uporabo člena 5, točka 1, Uredbe št. 44/2001. Večinski delničar namreč lahko postopek iztisa manjšinskih delničarjev uporabi brez njihove privolitve.

25. Na drugi strani se v postopku, ki je sporen v zadevi v glavni stvari, ne uveljavlja odgovornost večinskega delničarja, tudi če se v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča „člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 nanaša na vsak zahtevek, ki se nanaša na odgovornost tožene stranke in se ne navezuje na „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ v smislu člena 5, točka 1, te uredbe“. ⁶ Nasprotno, zadevni postopek se nanaša na primernost oziroma neprimernost odpravnine, ki jo je v skladu s členom 183i(3) češkega trgovinskega zakonika določila skupščina delničarjev (in torej ne nujno ali izključno večinski delničar).

26. Ta težava ni značilna samo za postopek iztisa, temveč se pojavlja tudi v zvezi z različnimi drugimi pojmi prava družb, kot je na primer dolžnost lojalnosti vodstva. Na podlagi ustaljene sodne prakse sodišča, na katero sem se skliceval v točki 24 teh sklepnih predlogov, je dolžnost lojalnosti zaveza, ki jo član vodstva sprejme do družbe, takoj ko nastopi svojo funkcijo. V tem smislu bi predlog družbe ali

3 UL 2012, L 351, str. 1.

4 Glej v tem smislu Paschalidis, P., *Freedom of Establishment and Private International Law for Corporations*, Oxford University Press, 2012, točke od 2.09 do 2.29.

5 Sodba z dne 10. septembra 2015, Holterman Ferho Exploitatie in drugi (C-47/14, EU:C:2015:574, točka 52 in navedena sodna praksa).

6 Sodba z dne 10. septembra 2015, Holterman Ferho Exploitatie in drugi (C-47/14, EU:C:2015:574, točka 68 in navedena sodna praksa).

delničarja za ugotovitev kršitve te dolžnosti od člana vodstva spadal v okvir člena 5, točka 1(a), Uredbe št. 44/2001, vendar ta dolžnost nima točno določenega kraja izvršitve v smislu te določbe, saj velja povsod po svetu. Torej na podlagi te določbe ni mogoče ugotoviti pristojnosti sodišč posamezne države.

27. Kadar ni nobene podlage za izključno ali posebno pristojnost, se je treba praviloma vrniti k splošnemu pravilu iz člena 2(1) Uredbe št. 44/2001, v skladu s katerim so osebe s stalnim prebivališčem v državi članici ne glede na njihovo državljanstvo tožene pred sodišči te države članice.⁷

28. V tem primeru bi bilo mogoče sprejeti ozko razlago člena 22, točka 2, Uredbe št. 44/2001.⁸ Vendar bi bila taka razlaga, s katero bi bil zadevni spor izključen iz njenega področja uporabe (ker se v skladu s členom 183k(4) češkega trgovinskega zakonika v tem sporu ne prereka veljavnost sklepa skupščine delničarjev, s katerim je bilo odločeno o iztisu manjšinskih delničarjev), v nasprotju s splošno sistematično in namenom te uredbe, ki morata biti vodilo pri razlagi člena 22 Uredbe št. 44/2001.⁹

29. V zvezi s tem poudarjam, da je bilo Sodišče že pozvano k razlagi člena 22, točka 2, Uredbe št. 44/2001. Čeprav po mojem vedenju tega še ni imelo priložnosti storiti v okviru notranjega spora v družbi, ki ga ureja pravo družb, mu to ni preprečilo, da ne bi v tej sodni praksi določilo načel za razlago te določbe.¹⁰

30. V tem smislu, kot je Sodišče razsodilo v sodbi z dne 2. oktobra 2008, Hassett in Doherty (C-372/07, EU:C:2008:534), „se [določbe člena 22 Uredbe št. 44/2001] kot izjema od splošnih pravil [...] o pristojnosti ne smejo razlagati širše, kot zahteva njihov namen, ker so stranke zaradi teh določb prikrajšane za izbiro sodišča, ki bi jo sicer imele, in so v določenih primerih lahko tožene pred sodiščem, ki ni sodišče kraja stalnega prebivališča oziroma sedeža nobene od njih.“¹¹

31. Po navedbah sodišča „je glavni cilj take izjeme, ki določa izključno pristojnost sodišč države članice sedeža družbe, osredinjenje pristojnosti, da bi se preprečilo izdajanje protislovnih odločb v zvezi obstojem družb in veljavnostjo odločanja njihovih organov.“¹²

32. Menim, da bi temu cilju bolj služilo, če bi se člen 22, točka 2, namesto da se njegovo besedilo razlaga ozko in formalistično, razlagal v skladu z njegovim glavnim ciljem.

7 Glej sodbi z dne 13. julija 2006, Reisch Montage (C-103/05, EU:C:2006:471, točka 22), in z dne 12. maja 2011, BVG (C-144/10, EU:C:2011:300, točka 30).

8 Glej sodbi z dne 13. julija 2006, Reisch Montage (C-103/05, EU:C:2006:471, točka 22), in z dne 12. maja 2011, BVG (C-144/10, EU:C:2011:300, točka 30).

9 Glej sodbi z dne 2. oktobra 2008, Hassett in Doherty (C-372/07, EU:C:2008:534, točka 19), in z dne 12. maja 2011, BVG (C-144/10, EU:C:2011:300, točki 29 in 30).

10 Zadeva, v kateri je bila izdana sodba z dne 2. oktobra 2008, Hassett in Doherty (C-372/07, EU:C:2008:534), se je namreč nanašala na spore med poklicnim sindikatom angleškega prava in njegovimi člani na podlagi pogodbe med njimi. Torej ni šlo za spor, ki bi spadal na področje prava družb. Enako velja za zadevo, v kateri je bila izdana sodba z dne 22. marca 1983, Peters Bauunternehmung (34/82, EU:C:1983:87), in ki se je nanašala na spore v okviru pogodbe o članstvu v združenju. Vprašanje izključne pristojnosti sodišč v kraju združenja se sploh ni postavljalo. Zadeva, v kateri je bila izdana sodba z dne 12. maja 2011, BVG (C-144/10, EU:C:2011:300), je zadevala spor med družbo nemškega prava in njenim upnikom v zvezi s pogodbo, ki se je nanašala na izvedeni finančni instrument. Nemška družba je izpodbijala veljavnost te pogodbe kot akta *ultra vires*, pri čemer je trdila, da so njeni organi kršili njen statut. Torej ni šlo za notranji spor v družbi, saj je bilo vprašanje, urejeno s pravom družb, in sicer vprašanje, ali je nemška družba navedeno pogodbo sklenila *ultra vires*, zgolj podredno. Zadeva, v kateri je bila izdana sodba z dne 23. oktobra 2014, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319), je zadevala spor med letalskim prevoznikom litovskega prava na eni strani ter letalskim prevoznikom latvijskega prava in družbo latvijskega prava, ki je upravljala letališče v Rigi (Latvija), na drugi strani. Letalski prevoznik litovskega prava je zahteval odškodnino za škodo, ki sta jo toženi stranki povzročili s kršitvami konkurenčnega prava. Torej ni šlo niti za notranji spor v družbi niti za vprašanje, ki bi ga urejalo pravo družb.

11 Glej točko 19 in navedeno sodno prakso.

12 Sodba z dne 2. oktobra 2008, Hassett in Doherty (C-372/07, EU:C:2008:534, točka 20).

33. Kot je namreč že razsodilo Sodišče, „naj bi bila namreč sodišča države članice, v kateri ima družba sedež, najprimernejša za odločanje o [...] sporih [v zvezi z obstojem družb in veljavnostjo sklepov njihovih organov], zlasti zato, ker so v tej državi opravljene formalnosti v zvezi z objavo družbe. Tem sodiščem je torej podeljena taka izključna pristojnost zaradi dobrega delovanja sodnega sistema“.¹³

34. To po mojem mnenju velja tudi za češka sodišča v sporu, obravnavanem v zadevi v glavni stvari. Ker se nanaša na postopek, v katerem je večinski delničar iztisnil manjšinske delničarje družbe češkega prava, in ker večinski delničar, družba E.ON, ne zanika, da se za vsebinsko odločanje o sporu uporablja češko pravo, tudi če bi bila zanj na podlagi člena 2 Uredbe št. 44/2001 pristojna nemška sodišča, menim, da so češka sodišča najprimernejša za obravnavanje tega spora in odločanje o njem v skladu s češkim pravom.

35. Prav tako menim, da pristojnost sodišč v kraju sedeža družbe, katere notranje zadeve so predmet spora, na podlagi člena 22, točka 2, Uredbe št. 44/2001 ne bi škodovala cilju predvidljivosti,¹⁴ ki se uresničuje z Uredbo št. 44/2001, saj lahko delničarji družbe, zlasti večinski delničar, zlahka predvidevajo, da bodo za obravnavanje morebitnih notranjih sporov v družbi pristojna sodišča v kraju sedeža. V obravnavani zadevi so češka sodišča naravno pristojna za odločanje o sporu med družbo E.ON ter M. Dédouchom in drugimi.

36. Iz teh razlogov menim, da ima Sodišče v tej zadevi priložnost pojasniti uporabo člena 22, točka 2, Uredbe št. 44/2001 za notranje spore v družbah. Predlagam, naj se razlaga tako, da ti spori, med drugim tisti med večinskim delničarjem in manjšinskimi delničarji družbe v okviru postopka iztisa, spadajo na njegovo področje uporabe.

VI. Predlog

37. Ob upoštevanju navedenega Sodišču predlagam, naj na vprašanja za predhodno odločanje, ki jih je postavilo Nejvyšší soud (vrhovno sodišče, Češka republika), odgovori:

Člen 22(2) Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah je treba razlagati tako, da se uporablja za postopek za preizkus primernosti odpravnine, ki jo mora večinski delničar prejšnjim lastnikom udeležbenih vrednostnih papirjev (manjšinskim delničarjem) izplačati kot protivrednost za navedene vrednostne papirje, ki so bili nanj preneseni na podlagi sklepa, sprejetega na skupščini delničarjev delniške družbe, o obveznem prenosu drugih udeležbenih vrednostnih papirjev na večinskega delničarja.

¹³ Sodba z dne 2. oktobra 2008, Hassett in Doherty (C-372/07, EU:C:2008:534, točka 21 in navedena sodna praksa).

¹⁴ Glej uvodno izjavo 11 Uredbe št. 44/2001. Glej v tem smislu tudi sodbo z dne 12. maja 2011, BVG (C-144/10, EU:C:2011:300, točki 33 in 35).